



Den Haag

Inspiratietour Laakhavens Hollands Spoor - 9 september 2024

# Verlag



In samenhang met participatietrajecten:

1. Schetsontwerp herinrichting openbare ruimte Campuskwartier en Spoorzone HS
2. Buitenruimteplan Laakhavens Hollands Spoor

vernieuwen  
verbinden  
verrassen  
CID

Central Innovation District

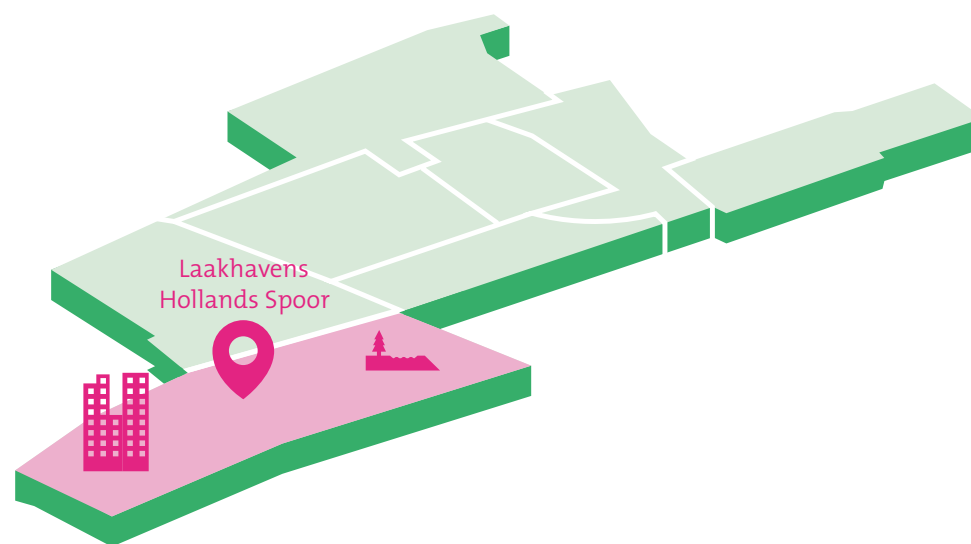
Laakhavens  
Hollands Spoor





# CID Centraal Innovation District (CID)

Het CID is een nieuw stuk Haags centrum. Het economische hart van de stad. Perfect gelegen naast de oude binnenstad. En tussen en rond de treinstations Den Haag Centraal, Hollands Spoor en Laan van NOI. Het gebied is uitstekend bereikbaar met het openbaar vervoer. Nergens anders komen de landelijke overheid, bedrijven en hoger onderwijs zo dicht bij elkaar. Dat biedt grote kansen. En maakt het CID een fijne plek om te wonen, werken, leren en te zijn. Den Haag groeit. Steeds meer mensen wonen en werken in onze stad. Daarom maken we in het CID ruimte voor toekomstige en huidige inwoners, studenten, ondernemers, professionals en bezoekers. De komende 20 jaar komen er 20.500 nieuwe woningen, nieuwe kantoren en voorzieningen. Creatieve en vernieuwende bedrijven brengen we samen om kennis te delen. Samen met de buurt en partners breiden we de komende jaren het centrum uit tot een leefbaar en prettig gebied waar iedereen zich thuis voelt: het Central Innovation District.



# Programma

Inspiratietour Campus Woudestein Rotterdam en Campus Delft

9 september 2024

12.30 - 18.30

Tijdens de inspiratietour op 9 september 2024 bezochten studenten en docenten van de Haagse Hogeschool, bewoners en vertegenwoordigers van de Gemeente Den Haag de Campus Woudestein in Rotterdam en Campus Delft om inspiratie op te doen voor de ontwikkeling van het Buitenruimteplan Laakhavens Hollands Spoor. De groep startte op Leeghwaterplein en reisde vervolgens naar de campussen voor rondleidingen door deskundigen. Tijdens de tour kregen de deelnemers de kans om voorbeelden van objecten en programma's te zien die ze graag zouden willen toepassen in het ontwerp voor het Buitenruimteplan Laakhavens Hollands Spoor. De dag werd afgesloten met een werksessie waarin de verzamelde input werd gedeeld en besproken.

Deze inspiratietour maakte deel uit van een langer participatietraject. Meer informatie is te vinden op [denhaag.nl/cid](https://denhaag.nl/cid)

Tijd	Programmaonderdeel
12.30 uur	Verzamelen opstapplaats Leeghwaterplein (zijde van UWV-gebouw).
13.00 uur	Vertrek richting Campus Woudestein, Rotterdam.
13.15 uur	Welkomstwoord in de bus, stand van zaken project en uitleg over het programma.
13.30 - 15.15 uur	Bezoek aan Campus Woudestein Rotterdam. Inspiratietour onder leiding van landschapskundige Cor Geluk van bureau Juurlink en Geluk. Tijdens de tour kunt u inspiratie opdoen en voorbeelden van objecten of programma's die u graag wel of niet terug wilt zien in het ontwerp voor de openbare ruimte van het Campuskwartier in Den Haag.  Voor het gebruik van de camera zie bijgaande instructie.
15.50 - 17.00 uur	Bezoek aan Campus Delft. Inspiratietour door Catelijne Elissen, stedenbouwkundige van de gemeente Den Haag. Ook hier kunt u inspiratie opdoen en voorbeelden die u graag wel of niet terug wilt zien in het ontwerp voor de openbare ruimte voor het Campuskwartier met de camera vastleggen.
17.05 - 17.45 uur	Tijdens een afsluitende werksessie op Campus Delft (locatie Haagse Hogeschool) zal de input die is opgehaald worden gedeeld en besproken en volgt een terugkoppeling over de verwerking van de opgehaalde input en het vervolgtraject.
17.45 uur	De bijeenkomst wordt afgesloten met een hapje en een drankje waarna we richting Den Haag vertrekken.
18.35 uur - 19.00 uur	Aankomst Leeghwaterplein Den Haag. Einde inspiratietour.



# Opzet onderzoeksactiviteiten

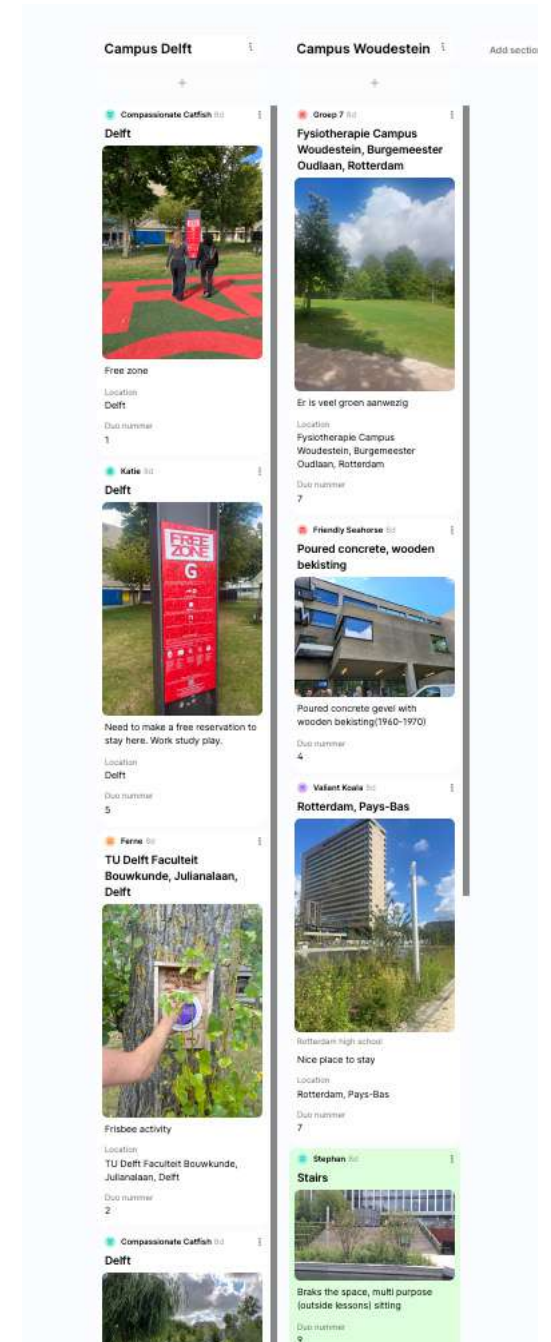
De onderzoeksactiviteiten bestonden uit een inspiratie collectie (foto's) en een afsluitende werksessie. De inspiratie collectie bood deelnemers de kans om ideeën vast te leggen tijdens de inspiratietour, terwijl de werksessie aan het einde van de dag de gelegenheid bood om deze inzichten samen te brengen en toe te passen op de ontwikkeling van Laakhavens.

## 1. Inspiratie Collectie

Tijdens de inspiratie collectie activiteit liepen studenten, bewoners en een vertegenwoordiger van de Gemeente Den Haag, stedenbouwkundigen of een docent van de Haagse Hogeschool in trio's over de campussen van Woudestein en Delft. Ze maakten foto's en schreven beschrijvingen van elementen die volgens hen goed werkten ('tops') en elementen die niet goed werkten ('tips'). Deze inzichten werden digitaal verzameld via de digitale sandbox 'Padlet'.

## 2. Werksessie

Aan het einde van de dag namen studenten en bewoners deel aan een werksessie samen met vertegenwoordigers van de Gemeente Den Haag en stedenbouwkundigen in het gebouw van de Haagse Hogeschool op Campus Delft. In deze sessie deelden ze de belangrijkste tips en tops die ze tijdens de inspiratietour hadden verzameld. Vervolgens dachten ze na over hoe deze inzichten toegepast konden worden in het gebied rondom het Campuskwartier en Spoorzone HS en voor heel Laakhavens Hollands Spoor. Ze werkten gezamenlijk aan het concept schetsontwerp kaart van het gebied en presenteerden hun ideeën plenair voordat de dag werd afgesloten.



# Inspiratietour

## Campus Woudestein Rotterdam





# Belangrijkste Inzichten: Inspiratietour

## Campus Woudestein Rotterdam 1/2

\*voorbeeld (zie bijlagen)

Thema:	Wat werkt goed op de campus?	Wat werkt niet goed op de campus?
Groen & Water	<ul style="list-style-type: none"><li>Het gebied is rijk aan groen, wat zorgt voor een aangename omgeving (W1)*.</li><li>De natuurlijke vijver voegt schoonheid toe aan de gebouwde omgeving.</li><li>Werken tussen het groen is aantrekkelijk; plekken om buiten laptops en telefoons op te laden zouden dit versterken (W2).</li><li>De waterfontein creëert een ontspannende sfeer en nodigt uit tot socialiseren (W2).</li><li>Bankjes zijn gericht naar het water, wat een fijne plek biedt om te zitten.</li><li>De verschillende gebouwen zorgen voor meer interactie tussen binnen en buiten doordat men steeds buitenlangs naar andere lokalen moet (W10).</li><li>De groene muur op de parkeergarage draagt bij aan een groenere uitstraling.</li><li>Er zijn mogelijkheden om beschut en intiem onder de bomen te zitten (W12).</li><li>De vijver, bedekt met waterlelies, brengt een bijzondere frisheid op de campus; zonder zichtbare watervervuiling draagt dit element bij aan een levendiger landschap (W8).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Sommige groene gebieden zijn minder succesvol en hebben weinig impact, ondanks de aanwezige hoeveelheid groen.</li><li>De openbare ruimte is te stenig en de gevel van het paviljoen is te gesloten, wat de toegankelijkheid vermindert.</li><li>Bestaande groene ruimtes worden niet gebruikt of onderhouden, wat leidt tot inefficiënt ruimtegebruik.</li><li>Een groot leeg veld blijft onbenut, terwijl ernaast een fietsparkeerprobleem is.</li><li>Sommige groengebieden lijken nog niet optimaal te functioneren (W9).</li><li>Bepaalde openbare ruimtes voelen willekeurig aan en geven de indruk van tijdelijke oplossingen.</li></ul>
Bereikbaarheid & Bewegwijzing	<ul style="list-style-type: none"><li>De paden verbinden groene gebieden en zitplekken, waardoor de gebouwen goed toegankelijk zijn.</li><li>Er zijn opritten aanwezig, wat de campus toegankelijk maakt voor rolstoelgebruikers.</li><li>Bouwplaatsen zijn duidelijk aangegeven, wat de navigatie vergemakkelijkt.</li><li>De centrale 'strip' is levendig en trekt een constante stroom mensen aan.</li><li>De compacte campus is gemakkelijk en snel te bewandelen (W14).</li><li>De paden zijn speels vormgegeven maar blijven netjes (W16).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Het universiteits- en hogeschoolgebied sluiten niet goed op elkaar aan; het pad stopt abrupt (W13).</li><li>De verspreide gebouwen hebben weinig onderlinge verbinding, waardoor het voor nieuwe studenten, bezoekers en mensen die het gebied niet goed kennen lastig is om hun weg te vinden (W19).</li></ul>
Fietsen	<ul style="list-style-type: none"><li>Er is een verborgen parkeerplaats met daarboven een fietsenstalling, wat efficiënt ruimtegebruik bevordert (W25).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>De fietsenkelder functioneert niet optimaal, waardoor fietsen zich ophopen bij de ingang (W21).</li><li>Fietsen en scooters blokkeren bankjes en zitplekken doordat ze in open ruimtes worden geparkeerd, wat de toegankelijkheid vermindert (W23).</li><li>Er is een tekort aan fietsenparkeerplekken, vooral bij ontmoetings- en zitplekken (W22).</li><li>Ondanks het goed ontworpen centrale fietspad en de fietsenstalling blokkeert het overschot aan fietsen steeds meer het groen (W26).</li></ul>

# Campus Woudestein Rotterdam 2/2

\*voorbeeld (zie bijlagen)

Thema:	Wat werkt goed op de campus?	Wat werkt niet goed op de campus?
<b>Beheer &amp; Onderhoud</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>Er zijn voldoende afvalcontainers, inclusief voor gescheiden afval, en deze worden zeer schoon gehouden (W28).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Het groen wordt niet altijd goed onderhouden, met dode planten en verdorde grasvelden als gevolg (W29).</li></ul>
<b>Identiteit</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>Het gebied heeft een stedelijk karakter met commerciële voorzieningen in de plint, een constante stroom voorbijgangers en duidelijke wandelpaden (W32.)</li><li>Het Erasmus/Woudestein-logo in de bestrating versterkt de identiteit en het bewustzijn van de locatie (W31).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Er is een duidelijke kloof tussen de universiteit en de hogeschool.</li><li>Het gebied voelt als een academische bubbel en mist een stedelijke sfeer.</li><li>Ondanks het uitnodigende landschap voelt het niet als Rotterdam en trekt het weinig lokale bezoekers aan (W33).</li></ul>
<b>Ontmoeten &amp; Chillen</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>Trappen zorgen voor een onderbreking van de ruimte en maken deze multifunctioneel (W37).</li><li>Bankjes en zitplekken zijn geïntegreerd in de constructie van de gebouwen en ruimtes (W34).</li><li>Horeca biedt meerdere verkooppunten met open ruimtes die uitnodigen tot interactie en ontmoeting met (nieuwe) mensen (W35).</li><li>De food court biedt diverse keukens uit verschillende culturen, wat tegemoetkomt aan de diversiteit en internationale studenten.</li><li>De locatie is ideaal voor buitenlessen en -activiteiten.</li></ul>	
<b>Sport en spel</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>Er is een outdoor tennisbaan die uitnodigt tot teamsporten en tijd in de buitenlucht doorbrengen (W39).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Het beachvolleybalveld ligt op een onhandige plek midden op het pad en lijkt niet de meest geschikte keuze voor een sport-/speelruimte (W41).</li><li>Een veelzijdigere ruimte zou beter zijn, zodat verschillende sporten en activiteiten mogelijk zijn.</li><li>Er is behoefte aan meer speelmogelijkheden op de campus, aangezien de huidige elementen statisch en niet uitnodigend zijn (W38).</li></ul>
<b>Eventementen</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>De openluchtbioscoop op het plein is een goede en leuke invulling van de openbare ruimte (W42).</li></ul>	
<b>Openbare ruimte (algemeen)</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>Mooie zitplekken en zelfs werkplekken buiten; toevoegen van oplaadmogelijkheden voor laptops en telefoons zou een meerwaarde zijn (W44).</li><li>Niveaueverschillen in de openbare ruimte zorgen voor dynamiek en variatie.</li><li>Het combineren van functies, zoals trappen, bankjes en ventilatie, werkt positief en efficiënt (W45).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Ongebruikte ruimte in de schaduw, met vaste posities en harde ondergronden, maakt de plek onaantrekkelijk (W43).</li><li>De gevels zijn te gesloten, hebben weinig textuur en de plinten voelen levenloos aan.</li><li>Er is weinig aandacht besteed aan de inrichting van de sociale ruimte.</li></ul>



# Inspiratietour Campus Delft



# Belangrijkste Inzichten: Inspiratietour

## Campus Delft 1/2

\*voorbeeld (zie bijlagen)

Thema:	Wat werkt goed op de campus?	Wat werkt niet goed op de campus?
<b>Groen &amp; Water</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Creatief gebruik van bestrating, met groen en gras tussen de tegels om het beton te verzachten (<i>D3</i>).</li><li>• De open groene ruimte rondom (en bovenop) de bibliotheek is uitnodigend en aantrekkelijk (<i>D2</i>).</li><li>• Er is een mooie balans tussen de groene, natuurlijke omgeving en de bebouwing (<i>D1</i>).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Er wordt veel beton gebruikt en de gebouwen hebben een massieve uitstraling, met soms weinig groen ertussen.</li><li>• De intentie voor volledig groene en levende muren/gevels staat aangegeven op de originele plannen, maar in werkelijkheid voldoet dit niet aan de plannen (het is verkleind/ minder impactvol/ moeilijk te onderhouden) (<i>D4</i>).</li></ul>
<b>Bereikbaarheid &amp; Bewegwijzing</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Eén centraal hoofdpad loopt over de gehele lengte van de campus.</li><li>• Duidelijke bewegwijzering op de campus en bij de gebouwen, met gebruik van een nummersysteem (<i>D5</i>).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• De wandeling van het ene uiteinde van de campus naar het andere (en terug) is lang.</li></ul>
<b>Fietsen</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• De entree naar de fietsenstalling in het Echo-gebouw is mooi en naadloos; je kunt de fietsenkelder van binnenuit bereiken (<i>D6</i>).</li><li>• Sommige fietspaden zijn zeer breed, wat het navigeren over de campus gemakkelijker en veiliger maakt, vooral tijdens drukke piekuren (<i>D7</i>).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Het kan lastig zijn voor voetgangers om fietspaden over te steken tijdens piekuren.</li></ul>
<b>Beheer &amp; Onderhoud</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• De buitenbanken voor zit-, werk- en ontmoetingsruimtes zijn robuust en duurzaam, en tevens esthetisch aantrekkelijk (<i>D8</i>).</li></ul>	
<b>Identiteit</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• De tegels en bestrating sluiten goed aan bij de sfeer van de locatie (<i>D9</i>).</li></ul>	
<b>Ontmoeten &amp; Chillen</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• De brede, lage banken bieden veelzijdige gebruiksmogelijkheden: ze zijn geschikt om te ontspannen, vrienden te ontmoeten, te eten, te werken en kunnen zelfs door grotere groepen, zoals klassen, worden gebruikt (<i>D11</i>).</li></ul>	

## Campus Delft 2/2

\*voorbeeld (zie bijlagen)

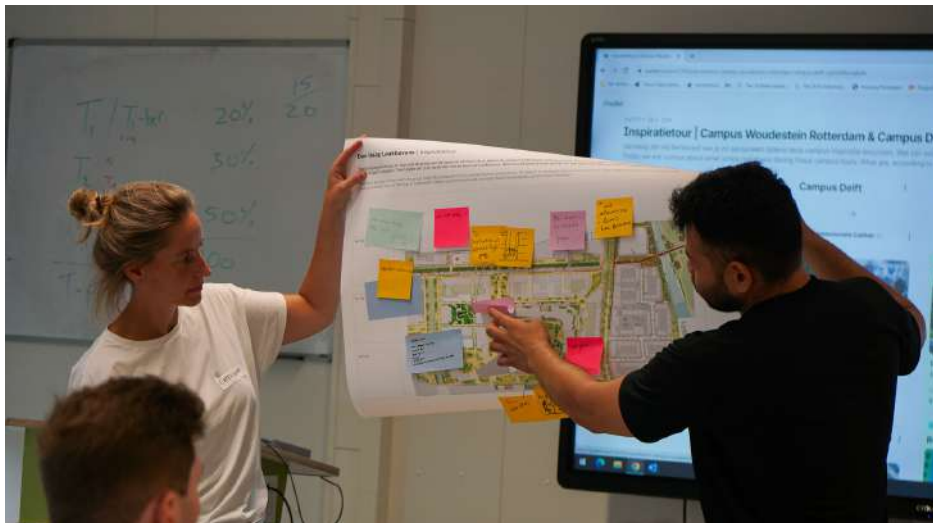
Thema:	Wat werkt goed op de campus?	Wat werkt niet goed op de campus?
<b>Sport &amp; Spel</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>Een frisbee hangt in de boom met een bord dat uitnodigt tot spel en sport; toegankelijk en gratis voor iedereen. Het stimuleert spontane activiteit en biedt kansen om met nieuwe mensen in de omgeving te in contact te komen (D12).</li></ul>	
<b>Eventementen</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>Overdekte openbare ruimte/paviljoen dat geschikt is voor evenementen en les- of leeractiviteiten (D14).</li></ul>	
<b>Kunst</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>Projecten over materiaalgebruik, constructie en engineering die in de openbare ruimte worden getoond, geven meer inzicht in de activiteiten en onderzoek die binnen plaatsvinden (D13).</li></ul>	
<b>Openbare ruimte (algemeen)</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>Zo genoemde 'Free zones' in de openbare ruimte bieden mogelijkheden voor diverse activiteiten, zoals ontmoeten, spel, evenementen, bijeenkomsten en sport (D15).</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Het reserveringssysteem voor de 'Free zones' kan een drempel vormen voor deelname en actieve betrokkenheid bij de ruimte en de mogelijkheden die deze biedt (D16).</li></ul>



## Werk sessie Campus Woudestein en Campus Delft







# Inzichten per groep/tafel: Werksessie

Welke inspiratie/tips van tijdens de tours kunnen van toepassing zijn in het Campuskwartier en Spoorzone HS?

## Groep 1 & 2

**Den Haag Laakhavens | Inspiratietour**

Deel je belangrijkste tips en tops met de groep aan de hand van de foto's die je tijdens de campus rondleidingen hebt genomen. Vul ze in de vakjes in (je kunt Post-Its gebruiken of direct op het blad schrijven/ schetsen). Tekentijden om ze te verbinden met de kaart van Laakhavens. Waar zou dit goed kunnen werken en wat moet vermeden worden in bepaalde gebieden? En waarom?

Share your key tips and tops with the group using the photos which you took during the campus tours. Fill them in in the boxes (you can use Post-Its or write/ sketch directly onto the sheet). Draw arrows to connect them to the map of Laakhavens. Where could this work well and what should be avoided in certain areas? And why?

Duo nummer: **H2**

Den Haag

Zorg voor een duidelijke entree bij steegjes (duidelijker aangeven waar je naartoe loopt).

Gebruik verschillende hoogteniveaus (zoals bij Woudestein in Rotterdam).

Voeg zoveel mogelijk groen toe.

Maak tunnels aantrekkelijker met bijvoorbeeld warmere verlichting.

Meer fietsparkeerplekken.

Veilige scootersopslag.

Open gevels creëren.

Richt een multifunctioneel gebouw in voor de 'Student Union', met studenten kroeg, activiteitenruimtes en evenementenruimtes.

Lage banken met hoge tafels voor zitplekken buiten.



# Inzichten per groep/tafel: Werksessie

Welke inspiratie/tips van tijdens de tours kunnen van toepassing zijn in het Campuskwartier en Spoorzone HS?

## Groep 3

**Den Haag Laakhavens | Inspiratietour**

Deel je belangrijkste tips en tops met de groep aan de hand van de foto's die je tijdens de campus rondleidingen hebt genomen. Vul ze in de vakjes in (je kunt Post-Its gebruiken of direct op het blad schrijven/schetsen). Teken pijlen om ze te verbinden met de kaart van Laakhavens. Waar zou dit goed kunnen werken en wat moet vermeden worden in bepaalde gebieden? En waarom?

Share your key tips and tops with the group using the photos which you took during the campus tours. Fill them in in the boxes (you can use Post-Its or write/sketch directly onto the sheet). Draw arrows to connect them to the map of Laakhavens. Where could this work well and what should be avoided in certain areas? And why?

Den Haag  
Duo nummer: 3

*TIP: Fietspaden?*

*Toe Steiger, water historie*

*TIP: Overkapping?*

*Reënie voor foodtrucks!*

*Top: sportvelden*

*Top: Groen + zitplekken*

*Tip: meer kunst*

*Specifieke opmerkingen misschien ook open gras velden*  
*tweede ingang*  
*- kunst samen met kunstacademie Den Haag*

Zorg voor fietspaden.

Realiseer een tweede ingang.

Mogelijk open grasvelden toevoegen.

Plaats overkappingen.

Voeg meer kunst toe. Werk samen met de kunstacademie Den Haag voor kunstprojecten.

Creëer ruimte voor foodtrucks.

# Inzichten per groep/tafel: Werksessie

Welke inspiratie/tips van tijdens de tours kunnen van toepassing zijn in het Campuskwartier en Spoorzone HS?

## Groep 4

**Den Haag Laakhavens | Inspiratietour**

Deel je belangrijkste tips en tops met de groep aan de hand van de foto's die je tijdens de campusrondeleidingen hebt genomen. Vul ze in de vakjes in (je kunt Post-Its gebruiken of direct op het blad schrijven/schetsen). Teken pijlen om ze te verbinden met de kaart van Laakhavens. Waar zou dit goed kunnen werken en wat moet vermeden worden in bepaalde gebieden? En waarom?

Share your key tips and tops with the group using the photos which you took during the campus tours. Fill them in in the boxes (you can use Post-Its or write/ sketch directly onto the sheet). Draw arrows to connect them to the map of Laakhavens. Where could this work well and what should be avoided in certain areas? And why?

Duo nummer: 4

Tip / Top: more sitting areas \*

Tip / Top: top: veel groen

Tip / Top: Tip: duidelijke fiets route

Tip: Campus kaart en wegwijzers

top: Sportgelegenheden

tip: uitgang sportzaal

top: achterkant met toegankelijkheid

Tip / Top: Tip: iets te gast?

Tip / Top: Tip: iets wat niet meer uitnodigend

Tip / Top: Tip: meer evenementen organiseren

Tip / Top: Tip: meer overkopte zitplekken

Tip / Top: Tip: meer Stadskanalen maken

Tip / Top: Tip: Meer kunst van de Haagse kunstacademie??

Organiseer meer evenementen en creëer ruimte voor deze activiteiten.

---

Meer horecagelegenheden voor studenten.

---

Meer overkopte zitplekken.

---

Voeg meer kunst toe van de Haagse kunstacademie.

---

Plaats een campuskaart en duidelijke wegwijzers.

---

Zorg voor duidelijke fiets- en looppaden.

---

Realiseer een ander uitgang bij de sportzaal.



# Inzichten per groep/tafel: Werksessie

Welke inspiratie/tips van tijdens de tours kunnen van toepassing zijn in het Campuskwartier en Spoorzone HS?

## Groep 5

**Den Haag Laakhavens | Inspiratietour**

Deel je belangrijkste tips en tops met de groep aan de hand van de foto's die je tijdens de campus rondleidingen hebt genomen. Vul ze in de vakjes in (je kunt Post-its gebruiken of direct op het blad schrijven/schetsen). Teken pijlen om ze te verbinden met de kaart van Laakhavens. Waar zou dit goed kunnen werken en wat moet vermeden worden in bepaalde gebieden? En waarom?

Share your key tips and tops with the group using the photos which you took during the campus tours. Fill in the boxes (you can use Post-its or write/sketch directly onto the sheet). Draw arrows to connect them to the map of Laakhavens. Where could this work well and what should be avoided in certain areas? And why?

Duo nummer: 5

Maak een overdekte wandelroute (zon-/ regenbescherming) met een luifel, zoals bij Utrecht station.

Het centrale wandelpad is goed, maar het maakt de plek minder toegankelijk voor fietsers; fietsers zullen het waarschijnlijk toch gebruiken.

Creëer een houten loop- en uitkijkplatform.

Zorg voor een diversiteit aan planten om het ecosysteem te ondersteunen.

Maak de paden beter toegankelijk; er zijn veel obstakels en randen.

Voeg een waterelement toe voor sfeervolle geluiden.

Gebruik kleur/warme tinten in de bestrating; een grijze lucht en grijze paden zijn niet inspirerend.

De nadruk ligt op groen en aantrekkelijke ruimtes (met bomen), maar zorg ervoor dat ze ook bruikbaar zijn voor buitenactiviteiten.

Maak de fietspaden hier breder.

# Inzichten per groep/tafel: Werksessie

Welke inspiratie/tips van tijdens de tours kunnen van toepassing zijn in het Campuskwartier en Spoorzone HS?

## Groep 6

**Den Haag Laakhavens | Inspiratietour**

Deel je belangrijkste tips en tops met de groep aan de hand van de foto's die je tijdens de campus rondleidingen hebt genomen. Vul ze in de vakjes in (je kunt Post-Its gebruiken of direct op het blad schrijven/ schetsen). Teken pijlen om ze te verbinden met de kaart van Laakhavens. Waar zou dit goed kunnen werken en wat moet vermeden worden in bepaalde gebieden? En waarom?

Share your key tips and tops with the group using the photos which you took during the campus tours. Fill them in in the boxes (you can use Post-Its or write/ sketch directly onto the sheet). Draw arrows to connect them to the map of Laakhavens. Where could this work well and what should be avoided in certain areas? And why?

Logo: Den Haag

Duo nummer: ...

Handwritten annotations on the map:

- more mixture of materials
- kaseik's aren't nice to bike on
- Mansell's
- more grass areas to just sit on
- the entrance Donc give of the vibe of the campus
- pavil should be moved in
- Signage and visibility of the pavilions of the bikes
- A lot of different atmospheres in one space
- Does this need to be in the middle
- is there a connection between the green areas?
- is there room for unplanned area?
- seating area? outside table zone? - maybe a new pavilion

Zorg voor grotere en duidelijke ingangen die uitnodigend zijn voor een divers publiek.

Creëer meer grasvelden om op te zitten.

Kies voor een bestrating die geschikt is voor verschillende vormen van mobiliteit, want kinderkopjes zijn niet prettig om op te fietsen.

Let op de verschillende sferen in één ruimte; dit kan stimulerend zijn, maar ook overweldigend.

Bepaal de centrale focus en het gebruik van de ruimte en campus; stel vast wat prioriteit heeft.

Overweeg een ongeplande ruimte toe te voegen waar mensen zelf kunnen bepalen hoe ze deze willen gebruiken.

Verbeter de bewegwijzering en het gebruiksgemak van de fietsenstalling.



# Inzichten per groep/tafel: Werksessie

Welke inspiratie/tips van tijdens de tours kunnen van toepassing zijn in het Campuskwartier en Spoorzone HS?

## Groep 7

**Den Haag Laakhavens | Inspiratietour**

Deel je belangrijkste tips en tops met de groep aan de hand van de foto's die je tijdens de campus rondleidingen hebt genomen. Vul ze in de vakjes in (je kunt Post-its gebruiken of direct op het blad schrijven/ schetsen). Teken pijlen om ze te verbinden met de kaart van Laakhavens. Waar zou dit goed kunnen werken en wat moet vermeden worden in bepaalde gebieden? En waarom?

Share your key tips and tops with the group using the photos which you took during the campus tours. Fill them in in the boxes (you can use Post-its or write/sketch directly onto the sheet). Draw arrows to connect them to the map of Laakhavens. Where could this work well and what should be avoided in certain areas? And why?

Den Haag

Duo nummer: 7

Tip / Top: more green around HHS & on the Waldorpstraat Leeghwaterplein

Tip / Top: (commuters behave, in outside) open plinks on the Waldorpstraat & Leeghwaterplein below the towers

Tip / Top: more room for commuters to pass from the HS-station to the area

Tip / Top: more benches to pass a lot

Tip / Top: This way to pass one side to the other

Tip / Top: lose the barrier!

Tip / Top: Open this side also can open the area of the building

Tip / Top: Max. talk to eat

Tip / Top: Do something for pedestrian people who come from the direction

Integreer de houten vlonder (bij het water in het midden) met een fietsenstalling en zitgedeelte, zoals bij de cafetaria op Campus Woudestein in Rotterdam.

Meer groen toevoegen rond de Haagse Hogeschool en op de Waldorpstraat en het Leeghwaterplein.

Zorg voor betere verbindingen tussen binnen en buiten door open plinten te creëren op de Waldorpstraat en het Leeghwaterplein onder de torens.

Maak de oversteek/ingang voor voetgangers vanaf het treinstation makkelijker.

Voeg meer ingangen toe aan het gebouw (ook aan de achterkant en zijkanten) en maak ze toegankelijker en uitnodigend voor het publiek (bijvoorbeeld voor rondleidingen).

Plaats meer tafels voor buiten eten en vergaderen en plaats meer bankjes om te pauzeren en te zitten.

Verwijder losse obstakels in de openbareruimte.

Zorg ervoor dat je gemakkelijk van de ene kant van het gebied naar de andere kunt lopen.

Maak meer ruimte voor mensen op doorreis om van station HS naar het campusterrein te lopen.

# Inzichten per groep/tafel: Werksessie

Welke inspiratie/tips van tijdens de tours kunnen van toepassing zijn in het Campuskwartier en Spoorzone HS?

## Groep 8 & 9

### Den Haag Laakhavens | Inspiratietour

Deel je belangrijkste tips en tops met de groep aan de hand van de foto's die je tijdens de campus rondleidingen hebt genomen. Vul ze in de vakjes in (je kunt Post-Its gebruiken of direct op het blad schrijven/schetsen). Teken pijlen om ze te verbinden met de kaart van Laakhavens. Waar zou dit goed kunnen werken en wat moet vermeden worden in bepaalde gebieden? En waarom?

Share your key tips and tops with the group using the photos which you took during the campus tours. Fill them in in the boxes (you can use Post-Its or write/sketch directly onto the sheet). Draw arrows to connect them to the map of Laakhavens. Where could this work well and what should be avoided in certain areas? And why?

The image shows a site plan for the Laakhavens campus in Den Haag. It features a central green area with several buildings and a water feature. Handwritten notes and arrows are scattered across the plan, indicating specific areas of interest and proposed changes. The notes include:

- Top / Top:** "Dynamisch water element toe." (Dynamically add a water element)
- Top / Top:** "Maak buiten studeren/werken mogelijk door stopcontacten toe te voegen." (Make outdoor studying/working possible by adding power outlets)
- Top / Top:** "Maak de omheining toegankelijker en zorg dat je rond het hele terrein kunt lopen." (Make the fence more accessible and ensure you can walk around the entire site)
- Top / Top:** "Verwijder hekken en grenzen op het terrein." (Remove fences and boundaries on the site)
- Top / Top:** "Voeg een strand en de mogelijkheid om te zwemmen toe." (Add a beach and the possibility of swimming)
- Top / Top:** "Behoud de 'water zebra' als herkenningspunt." (Keep the 'water zebra' as a landmark)
- Top / Top:** "Plaats een supermarkt in de centrale ruimte." (Place a supermarket in the central space)
- Top / Top:** "Zorg voor voldoende fietsenstallingen." (Ensure there are enough bicycle parking spaces)
- Top / Top:** "Activeer de groene ruimtes (met veel bomen) en maak ze uitnodigend voor gebruik en betrokkenheid." (Activate the green spaces (with many trees) and make them inviting for use and involvement)
- Top / Top:** "Bepaal de centrale activiteiten en ontwerp de hoofdruimtes om hierop aan te sluiten." (Determine the central activities and design the main spaces to connect to them)
- Top / Top:** "Richt een moestuin in." (Design a vegetable garden)
- Top / Top:** "Creëer extra ingangen." (Create extra entrances)

Other handwritten notes include: "Gedrukt gebied voor activiteit", "Een 12m breed voetpad", "Sudwest ook hier", "Maak ook hier", "Dynamisch water element", "50 meter", "Bike storage", "Act. wife it", "keep water zebra (landmark)", "Giftruin / Moestuin", "outside edu activities", "outside study + electricity", "Den Haag", "Duo nummer: 8/9", and "Zeevaardig Service Design".



# Belangrijke bevindingen uit de inspiratietour

Hieronder staan de onderwerpen zoals meest genoemd door bewoners van Laakhavens Hollands Spoor en studenten van de Haagse Hogeschool. Ze geven aan wat zij belangrijk vinden bij de ontwikkeling van het gebied en welke aspecten voor hen belangrijk zijn om van de campus en omgeving een levendige, groene, toegankelijke en uitnodigende plek te maken.

Thema:	Wat wordt er genoemd?
<b>Groen &amp; Water</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Studenten en bewoners willen meer groen, inclusief groene eilanden en het behoud van het havenkarakter.</li><li>• Gebruik van hoogteverschillen (bijvoorbeeld trappen) om de ruimte interessanter te maken.</li><li>• Land art kunstwerk met behoud van een grid, maar met gras of zitplekken.</li><li>• Maak plekken waar studenten droog kunnen zitten, met bijvoorbeeld een overkapping.</li></ul>
<b>Bereikbaarheid &amp; Bewegwijzering</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Zorg voor betere en duidelijkere verwijzingsborden naar diverse functies, zowel binnen als buiten de campus.</li><li>• Maak meer in- en uitgangen vanuit de verschillende gebouwen van de Haagse Hogeschool, zodat studenten meer via de openbare ruimte naar andere lokalen kunnen lopen en de interactie tussen binnen en buiten toeneemt.</li><li>• Maak doorsteekjes waar mogelijk, zodat er geen lange, saaie route ontstaat.</li><li>• Het hek bij Haagse Hogeschool moet open voor betere toegankelijkheid.</li></ul>
<b>Fietsen &amp; Scooters</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Oplossingen voor fietsen en scooters zijn nodig, inclusief meer ondergrondse fietsenberging zoals bij campus Rotterdam.</li><li>• Creëer een aparte ruimte voor deelscooters, naar voorbeeld van campus Rotterdam.</li><li>• Bewoners suggereren scooterparkeren in smalle straatjes. Hierbij moet rekening gehouden worden met de toegankelijkheid van het gebied. Fietsoplossingen in lijn met de situatie in Delft (bijvoorbeeld rode stenen versus shared space).</li></ul>
<b>Identiteit</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• De aanduiding die in de bestrating is verwerkt, geeft een gevoel van identiteit.</li></ul>

**Thema:****Wat wordt er genoemd?****Ontmoeten & Chillen**

- Meer en verschillende zitplekken, zowel hoog als laag (bijvoorbeeld picknickbanken bij het water).
- Voorzieningen in de openbare ruimte om te studeren, zoals oplaadpunten.
- Creëer plekken waar studenten kunnen samenkomen, bijvoorbeeld een studentenvereniging met een bar/pooltafel/koffie/studeerplek.
- Combineer fietsreparatie met horeca, naar voorbeeld van campus Delft of Rotterdam.
- Studenten en bewoners zoeken naar levendigheid op beide campussen, met meer voorzieningen zoals horeca.

**Sport & Spel**

- Voeg meer sportvoorzieningen toe, ook buiten de kade.
- Zorg voor zwemmogelijkheden in de haven.
- Zorg voor ruimte voor experimenten, bijvoorbeeld 'proeftuinen' zoals bij de TU Delft.

**Evenementen**

- Organiseer weekendactiviteiten om ook bewoners te betrekken en het gebied levendig te houden.

**Kunst**

- Gebruik kunst in de openbare ruimte, bij voorkeur gemaakt door studenten zelf (bijvoorbeeld van KABK).
- Open de gevel van de Haagse Hogeschool aan de kant van Acconci of plaats een kunstwerk op de muur.

**Veiligheid**

- Zorg voor goede verlichting, vooral in het weekend, om de veiligheid te waarborgen.

**Openbare ruimte (algemeen)**













- De plinten zijn nu saai en monofunctioneel, er is behoefte aan een leukere invulling zoals koffietentjes en meer entrees.
- De materialisatie moet passen bij de campus (bijv. dezelfde kleur, patronen en accenten van cortenstaal) zoals is gedaan in de campus Rotterdam.
- Bewoners willen meer aandacht voor aantrekkelijke plinten en open gevels.
- Voeg een diverse mix van materialen toe, zoals gras, hout, en cortenstaal om een speelser effect te creëren.

# Bijlagen

# Campus Woudestein Rotterdam

Inspiratie/Voorbeelden/Punten om te vermeiden:

## Groen & Water

<p><b>Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam</b></p> <p>Er is veel groen aanwezig</p> <p>Location Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam</p> <p>Duo nummer 7</p> 	<p><b>Sounds</b></p> <p>Water foundation creates a nice sound, making area appealing and relaxing. A pleasant environment to spend time and socialise</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 5</p> 	<p><b>Stairs</b></p> <p>Braks the space, multi purpose (outside lessons) sitting</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 9</p> 	<p><b>Rotterdam</b></p> <p>Kijkgroen of gebruiks groen?</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 1</p> 
<p><b>Rotterdam</b></p> <p>Mooi hoe een natuurlijkevuijver in gebouwdeomgwwibg ligt</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 1</p> 	<p><b>Rotterdam</b></p> <p>Benches facing the water Greenery</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 1</p> 	<p><b>Rotterdam</b></p> <p>Greenery, nice fountain and level changes</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 1</p> 	<p><b>Campus Oasis</b></p> <p>A pond covered in water lilies is located on the campus. This feature brings a special freshness, with no visible water pollution, and the scenery becomes more vibrant.</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 9</p> 
<p><b>Rotterdam</b></p> <p>again not all green space is as usefui</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 5</p> 	<p><b>Rotterdam</b></p> <p>Hier heb je verschillende gebouwen waardoor je telkens via buiten naar een andere klas gaat. Meer interactie binnen en buiten.</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 1</p> 	<p><b>Groen &amp; zit- en werkplekken</b></p> <p>Werken tussen het groen. Idee: buiten plekken om laptop telefoons op te laden.</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 10</p> 	<p><b>Rotterdam</b></p> <p>Beschut kunnen zitten onder de bomen, intieme plekken</p> <p>Location Rotterdam</p> <p>Duo nummer 1</p> 



## Bereikbaarheid & Bewegwijzing

**Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam**

Universiteit en hogeschool gebied lopen niet in elkaar over, het pad houdt hier op

Location  
Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam  
Duo nummer  
6




**W13.**

**Nice dense campus... lively center**

Easy to walk the whole campus

Duo nummer  
11




**W14.**

**Rotterdam**

Hole makes other side accesible

Location  
Rotterdam  
Duo nummer  
2




**W15.**

**Pathway**

We liked the funky but clean paths

Duo nummer  
3



**W16.**

**Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam**

Universiteit en hogeschool gebied lopen niet in elkaar over, het pad houdt hier op

Location  
Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam  
Duo nummer  
6



**W17.**

**Rotterdam**

- slopes for wheelchair
- Circle of 3 min walk
- Indication of construction

Location  
Rotterdam  
Duo nummer  
2

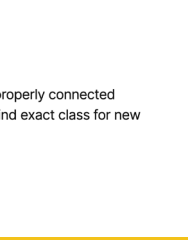


**W18.**

**Not user friendly**

Everything is located in a bunch of non properly connected buildings so it should be challenging to find exact class for new students

Duo nummer  
9




**W19.**

**Rotterdam, Netherlands**

Disconnect between the university and Hogeschool

Location  
Rotterdam, Netherlands  
Duo nummer  
6




**W20.**

## Fietsen

**Rotterdam**  
Werk niet helemaal die keider...

Location  
Rotterdam

Duo nummer  
1




**W21.**

**Rotterdam**  
Not enough places for bicycles

Location  
Rotterdam

Duo nummer  
2



**W22.**

**Bikes bikes bikes**  
Great central path, double use of space, central parking... Nice park, but the bikes block te space

Duo nummer  
11




**W23.**

**Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam**  
Too much bikes blocking the benches

Location  
Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam


Duo nummer  
6



**W24.**

**Car park**  
We liked the hidden car park with the bikes on top!

Duo nummer  
3



**W25.**

**Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam**  
Een groot laag veld wat niet gebruikt werd, terwijl er naast een fietsen parkeerprobleem is.

Location  
Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam


Duo nummer  
6



**W26.**

## Beheer & Onderhoud

**Rotterdam**  
 Het gebruik van kleur!  
 Location  
 Rotterdam  
 Duo nummer  
 1




**W27.**

**Rotterdam**  
 A lot of containers, very clean  
 Location  
 Rotterdam  
 Duo nummer  
 2



**W28.**

**Rotterdam**  
 Minpunt lijkt of ditnog niet werkt qua groen  
 Location  
 Rotterdam  
 Duo nummer  
 1



**W29.**

**Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam**  
 de planten zijn niet levend meer, en daardoor kan je de parkeergarage inkijken  
 Location  
 Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan, Rotterdam  
 Duo nummer  
 6



**W30.**


## Identiteit

**Rotterdam**  
 Logo verwerkt in bestrating geeft identiteit en locatie bewustzijn  
 Location  
 Rotterdam  
 Duo nummer  
 1



**W31.**

**Quality of place**  
 It feels like the city: commercial facilities in the plinth, continuous stream of people passing by, clear walking paths.  
 Duo nummer  
 5




**W32.**

**Non-city**  
 The area is an academic bubble, not urban, does not feel like Rotterdam. It is not destination for locals even though the landscape is inviting  
 Duo nummer  
 9

**W33.**


## Ontmoeten & Chillen

**Rotterdam**  
 Benches within the construction  
 Location  
 Rotterdam  
 Duo nummer  
 1



**W34.**

**Rotterdam**  
 Multiple cantors and vendors. Feels more like a mall or shopping centre than a university. Screens for information and menus. Open space for interaction. Recycling station. Very popular. Also for packed lunches. Walkable place with 3 entrances. Music playing - chilled space and attractive for meeting friends  
 Location  
 Rotterdam  
 Duo nummer  
 5




**W35.**

**Rotterdam**  
 Veel open plinten, praktisch en gebruik in de showroom, geeft meer interactie  
 Location  
 Rotterdam  
 Duo nummer  
 1



**W36.**


**Steps plus sits**  
 Steps plus sits  
 Duo nummer  
 8



**W37.**


## Sport & spel

**More play at campus!**  
Elements are static and uninviting  
Duo nummer  
9



**W38.**

**Rotterdam**  
Tennis area/ outside sports  
Location  
Rotterdam  
Duo nummer  
1



**W39.**

**Sportfaciliteiten**  
Sportfaciliteiten in buitenruimte activeren  
openbare ruimte  
Duo nummer  
10



**W40.**


**Fysiotherapie Campus  
Woudestein, Burgemeester  
Oudlaan, Rotterdam**  
Een volleybal veld (een niet zo populaire sport), in het  
midden van het pad  
Locatie  
Fysiotherapie Campus Woudestein, Burgemeester Oudlaan,  
Rotterdam  
Duo nummer  
6



**W41.**

## Eventementen

**Open air cinema**  
Open air cinema leuk gebruik  
buitenruimte  
Duo nummer  
10



**W42.**




## Openbare ruimte (algemeen)

**Rotterdam**

Unused space. In the shade. Fixed position. Hard surfaces. Not inviting. Some green space makes space more inviting but the business feels less successful, not all green space is as impactful. Less detailed consideration of this social space.

Location:  
Rotterdam  
Duo nummer:  
5




**W43.**

**Fijn zitten**

Naast drukke als lekker zitten of studeren, voeg nog stroompunten toe

Duo nummer:  
9




**W44.**

**Rotterdam**

Positief om functies te combineren zoals trappen, bankjes, ventilatie

Location:  
Rotterdam  
Duo nummer:  
1




**W45.**

**Fijn zitten**

Naast drukke als lekker zitten of studeren, voeg nog stroompunten toe

Duo nummer:  
9




**W46.**

**Gevels / plinten**

Gevels te gesloten, te weinig textuur, dode plinten

Duo nummer:  
10



**W47.**

# Campus Delft

Inspiratie/Voorbeelden/Punten om te vermeiden:

## Groen & Water

**Green versus built environment**

Fijne verhouding groene natuurlijke omgeving en gebouw

Location:  
Delft

Duo nummer:  
6




D1.

**Open space**

We liked the open, green space!  
More welcoming then where we started

Location:  
Delft

Duo nummer:  
3



D2.

**Delft**

Creative combi

Location:  
Delft


Duo nummer:  
1



D3.

**Delft**

Deze muur was volledig in het groen getekend, maar in de praktijk bleek dit geen succes te zijn.



D4.


## Bereikbaarheid & Bewegwijzing

**TU Delft Campus, Van der Burghweg, Delft**

Clear signage

Location:  
TU Delft Campus, Van der Burghweg, Delft

Duo nummer:  
6



D5.


## Fietsen

**Delft**

mooie ingang van de fietsenparkeerplaats

Location:  
Delft

Duo nummer:  
6




D6.

**Wide bike lanes**

Mobility

Location:  
Delft

Duo nummer:  
9



D7.

## Beheer & Onderhoud

**Delft**

Robuust en gezamenlijk

Location:  
Delft

Duo nummer:  
1



D8.


## Identiteit

**Delft**

Keien passen bij sfeer haven

Location:  
Delft

Duo nummer:  
1




D9.

**Delft**

Access for students only

Location:  
Delft

Duo nummer:  
5



D10.

## Ontmoeten & Chillen

**Delft**  
Mooie grote maten en robuust

Location  
Delft  
Duo nummer  
1



D11.

## Sport & Spel

**TU Delft Faculteit Bouwkunde, Julianalaan, Delft**  
Frisbee activity

Location  
TU Delft Faculteit Bouwkunde,  
Julianalaan, Delft  
Duo nummer  
2




D12.

## Kunst

**Technische Universiteit Delft, Mekelweg, Delft**  
Display of projects

Location  
Technische Universiteit Delft, Mekelweg,  
Delft  
Duo nummer  
6




D13.

## Evenementen

**Outdoor lecture room**  
Nice outdoor space

Duo nummer  
6




D14.

## Openbare ruimte (algemeen)

**Delft**  
Free zone


Location  
Delft  
Duo nummer  
1



D15.

**Delft**  
Need to make a free reservation to stay here. Work study play.

Location  
Delft  
Duo nummer  
5



D16.

---

## Colofon

Dit is een uitgave van  
Gemeente Den Haag

Dienst Stedelijke Ontwikkeling  
Afdeling Stedenbouw en Planologie

[denhaag.nl/cid](https://denhaag.nl/cid)

**Oktober 2024**